Natuurlijk Kerkwijze

50e jaargang
Herfst 2026
3

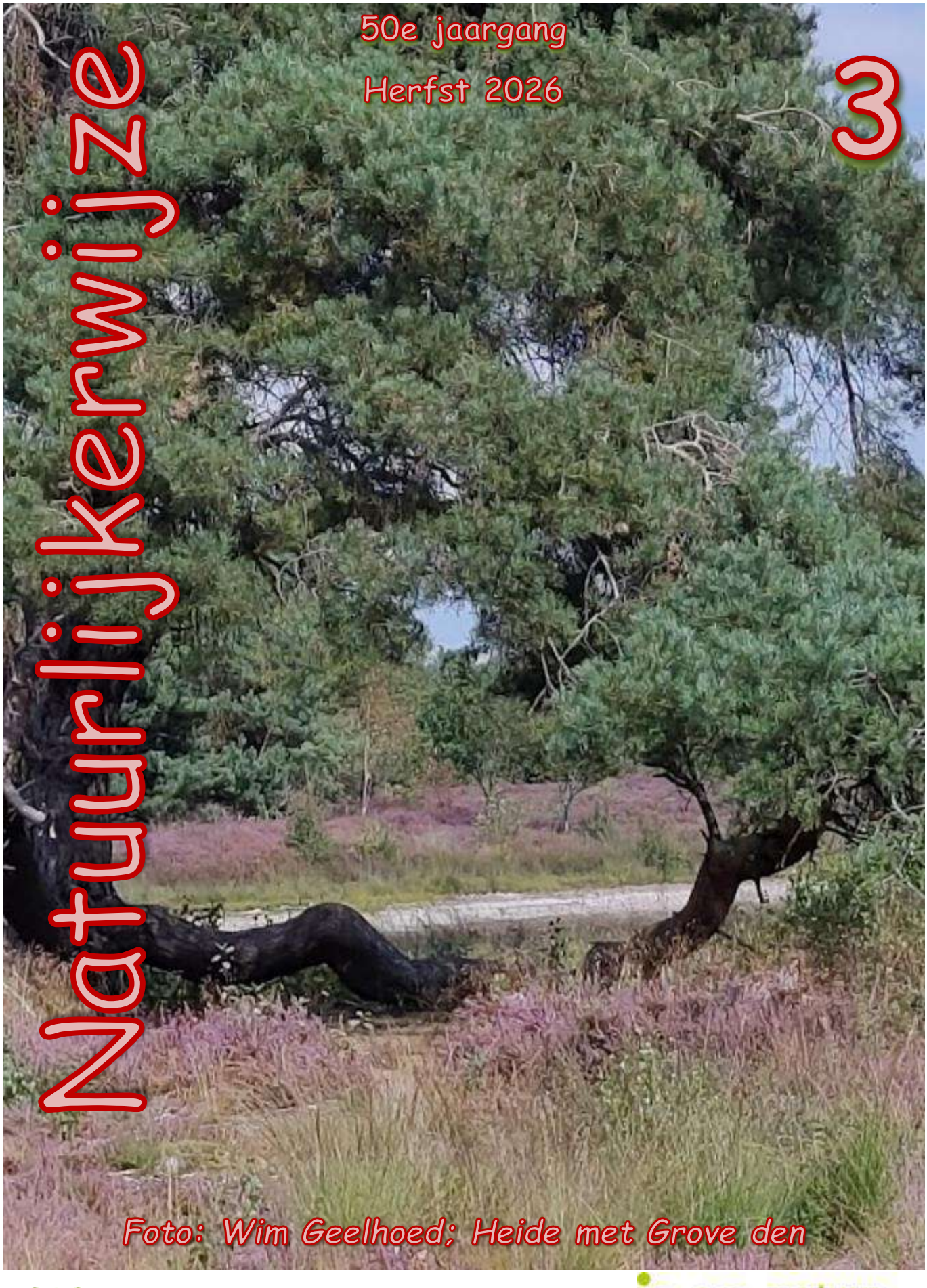

Foto: Wim Geelhoed; Heide met Grove den

Beleef de natuur

ivn natuur educatie Barneveld

ivn natuur educatie Barneveld Natuurlijkerwijze

www.ivn.nl/barneveld
adres: Barnseweg 3, 3771 RN Barneveld
e-mail: communicatie@ivn-barneveld.nl
Natuurlijkerwijze verschijnt 4 keer per jaar

Herfst
September 2026
50e jaargang nr. 3
alleen digitaal

De herfst is weer begonnen
Dan wordt hout op vele manieren gewonnen
Ook het mooie rode Amerikaanse eikenblad
Het is er ineens weer zat
Ook bij de mooie hortensiabollen
Gaan er weer koppen rollen
En voor die gulzige openhaard
Zijn alle soorten hout veel waard
Dit geheel is echt een genot
Dan kan je avond niet meer kapot

Jan Eenvoud

Inhoud

Inhoud 2
Van de voorzitter 3
Vrijwilligers gezocht: 4
Ochtendwandelingen voor leden en donateurs 5
Vleermuizenexcursie 6
Niet eng. Nuttig! 7
Een absoluut topjaar voor de Uilenwerkgroep! 8
Excursie Pinetum Lunteren 30-7-2026 10
Geheime prenten in het zand 12
Heemtuinen: Tenellaplas Rockanje 15
Ontdek de wereld van de paddenstoel: 16
Vogelatlas – help je mee? 17
Mede-organisator gezocht voor de vogelaarscontactdagen 18
Adresgegevens 19

Van de voorzitter

Op de dag dat ik dit schrijf laat het weer alle kanten zien. Van zon tot regen en weer terug. En dat op het moment dat we toe zijn aan een nieuw seizoen, de herfst. Verandering en beweging. En dat geldt ook voor onze vereniging. In de vorige Natuurlijkerwijze schreef ik al over heel veel zaken die spelen. Van een overeenkomst met de gemeente, een mooi excursie programma, gezonde financiën en de start van onze vertrouwenscontactpersoon. Allemaal mooie ontwikkelingen die erbij komen. Deze keer praat ik je bij over de andere kant van veranderingen, namelijk over ontwikkelingen die eraf gaan, die stoppen.

Op de ledenvergadering en in de Natuurlijkerwijze deden we vanuit het bestuur de oproep voor een nieuwe coördinator voor de werkgroep Natuurbeheer. Na verschillende jaren was het een goed moment voor Job om het stokje over te dragen. Helaas hebben onze oproepen en navragen geen nieuwe coördinator opgeleverd. Zonder iemand die de planning op zich neemt en de afspraken met de onderhoudsgebieden onderhoudt, kan de werkgroep niet verder. Daarom hebben we als bestuur in samenspraak met de werkgroep besloten dat deze gaat stoppen. Vanuit bestuur zijn we heel dankbaar voor de inzet van deze vrijwilligers. En we hopen dat we ze op andere plekken binnen onze vereniging weer tegen gaan komen.

Een andere oproep die we vanuit het bestuur deden is aan geïnteresseerden om mee te lopen met het bestuur. We hebben nu een krappe basis van vier leden dus meer handjes zijn welkom. En dit kan een opmaat zijn naar meer. Volgend jaar zullen Sylvia en ikzelf onze 4 jaar afronden. Wij gaan ons, ieder om eigen redenen, niet herkiesbaar stellen voor een tweede periode. We hebben een mooie maar ook intensieve periode in het bestuur gehad. Er staat een stevige basis waar een frisse club op door kan bouwen. En het lijkt wellicht nog ver weg, maar dit betekent dat we voor de ledenvergadering voorjaar 2027 nieuwe bestuursleden zoeken, waaronder een nieuwe voorzitter. Er komt nog nadere berichtgeving met profielen. Maar nogmaals hierbij de oproep, wil je al kennismaken met het bestuurswerk, schroom dan niet om contact met ons op te nemen.

Rest mij nu je nog veel leesplezier te wensen met deze Natuurlijkerwijze met vele prachtige verhalen over alles wat wij als vereniging ondernemen. In het bijzonder ben ik er trots op dat we weer een Nacht van de Nacht organiseren.

En nog veel meer.

André van de Burgwal, voorzitter

Vrijwilligers gezocht:

Help jij basisschoolkinderen de natuur te ontdekken?

Bij IVN Natuureducatie Barneveld brengen we basisschoolleerlingen uit de gemeente Barneveld graag in direct contact met de natuur. Dit doen we via drie vaste natuurprojecten per schooljaar, georganiseerd in ons centrum aan de Barnseweg. Jaarlijks ontvangen we zo'n 4.500 enthousiaste kinderen.

Voor de praktische begeleiding van deze lessen is onze Scholenwerkgroep op zoek naar versterking.

Wat ga je doen? Als begeleider help je de leerlingen bij het uitvoeren van verschillende natuuropdrachten. De lessen zijn volledig voorbereid, de materialen liggen klaar en de opbouw wordt vooraf geregeld. Een les duurt 1,5 uur.

Praktische informatie:

- Tijdsinvestering: In overleg. Dit kan vast (bijvoorbeeld 1 dagdeel per week) of flexibel (af en toe).
- Beschikbare dagen: De lessen vinden plaats op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag, zowel in de ochtend als in de middag. Je kunt zelf aangeven welke dagdelen jou het beste uitkomen.
- Locatie: Het centrum van IVN Barneveld, gehuisvest bij Aeres MBO (Barnseweg 3, Barneveld).

Iets voor jou? Lijkt het je leuk om een bijdrage te leveren aan de natuureducatie in Barneveld, of wil je een keer vrijblijvend komen kijken hoe een les verloopt? Neem dan contact op met werkgroepcoördinator Cees Klomp via 06 - 403 23 795.

Voor meer informatie over onze werkgroep kun je ook terecht op de website: https://www.ivn.nl/afdeling/barneveld/scholen-barneveld/

Met vriendelijke groet, Scholenwerkgroep IVN Barneveld

Nieuw initiatief:

Ochtendwandelingen voor leden en donateurs

Nu de Kennis- en Ontmoetingsavonden (KOA) zijn gestopt, wil het bestuur bij wijze van proef starten met een nieuw, laagdrempelig initiatief: Maandelijkse ochtendwandelingen. Het doel is om in een informele setting samen te wandelen, elkaar te ontmoeten en natuurkennis te delen. Dit is nadrukkelijk een activiteit exclusief voor onze leden en donateurs.

Het concept Er is geen vaste coördinator en je hoeft absoluut geen natuurgids te zijn om een wandeling te begeleiden. Iedereen die meewandelt mag zijn of haar eigen inbreng en kennis delen. We willen dit najaar voorzichtig aftasten of deze opzet aanslaat binnen onze vereniging. Het idee is om te werken met een rouleersysteem: aan het einde van elke wandeling kijken we welk lid of welke donateur de volgende wandeling (vrijblijvend en naar eigen keuze) wil verzorgen.

Sylvia verzorgt de eerste wandeling op zaterdagochtend 26 september 2026.

De volgende data staan alvast gereserveerd voor een opvolger: graag

14 november en 19 december.

Praktische informatie eerste wandeling: Landgoed Appel

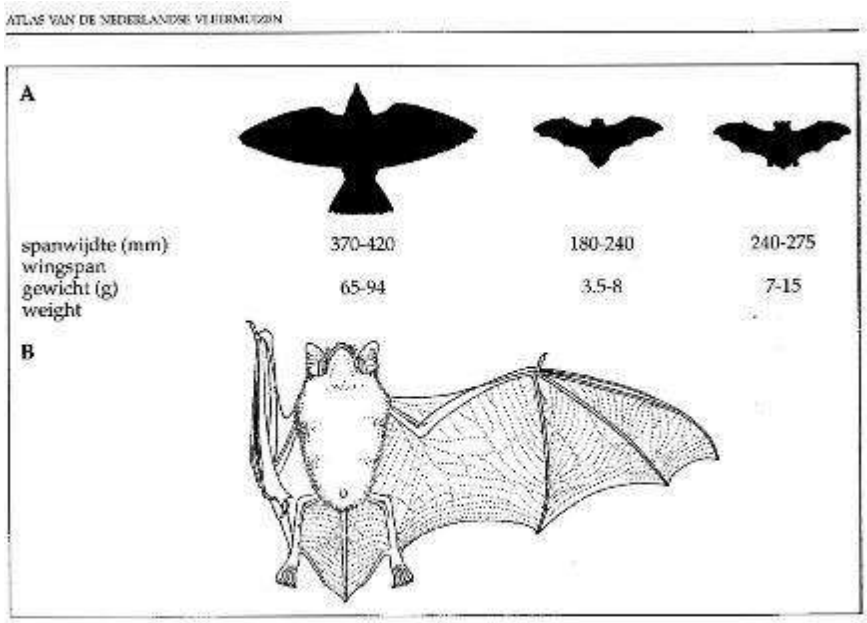
- Datum: Zaterdagochtend 26 september 2026
- Locatie: Herfstwandeling bij Landgoed Appel
- Duur: Circa 1,5 tot 2 uur
- Verzamelen Barneveld: Om 09:00 uur op De Vetkamp in Barneveld (voor wie wil carpoolen).
- Start op locatie: Om 09:30 uur vanaf de parkeerplaats Schoenlapperweg/Akkerweg te Nijkerk.
- Aanmelden: Vooraf aanmelden is niet nodig. Er is na afloop geen gezamenlijk koffiemoment georganiseerd.
- Slecht weer: Bij slecht weer (zoals storm of aanhoudende stortregen) gaat de wandeling niet door. Dit zal tijdig via de e-mail bekend worden gemaakt.

We hopen op een mooie opkomst en een succesvolle start van dit nieuwe initiatief!

Vleermuizenexcursie

Op de avond van 4 augustus jl. werd voor 13 belangstellenden een vleermuizenexcursie gehouden in het Schaffelaarse bos. Jesse uit Houten, die een dag eerder 7 jaar was geworden, was er ook. Deze excursie was een verjaardagscadeautje voor hem. De weersomstandigheden waren gunstig: droog, nauwelijks wind, aangename temperatuur.

Hans Boland was deze avond de gids. Hij hield vooraf een praatje over het leven van vleermuizen het jaar rond. De winterslaap vraagt de meeste tijd, de voortplanting met de uitgestelde bevruchting kwam ook aan bod en daarmee samenhangend de kraamkolonies en het territoriale gedrag van de mannetjes. Hij liet ook wat afbeeldingen zien, o.a. van de gewone dwergvleermuis. Deze en de watervleermuis met z'n lange tenen, waren het onderwerp van de avond. Dat verhaaltje had nu niet de meeste belangstelling van Jesse maar toen we op pad gingen, was hij meteen enthousiast en zag vleermuizen waar ze niet waren. Toch kregen we de dwergvleermuis wel te zien en te horen. Met behulp van een batdetector werd het ultrasone geluid van de vleermuizen hoorbaar gemaakt. Ook de watervleermuis kon met de batdetector hoorbaar gemaakt worden maar het was ondertussen te donker geworden om het diertje tegen het donkere water te zien.

figuur 16.1
Watervleermuis
Myotis daubentonii

a silhouet van spreeuw, gewone dwergvleermuis en watervleermuis op gelijke schaal
b buikaanzicht (60% ware grootte)

Dwergvleermuis

Tijdens de wandeling en het luisteren naar de geluiden, werden meerdere vragen gesteld waaruit de belangstelling bleek voor vleermuizen in het algemeen. Al met al, een geslaagde avond.

Watervleermuis

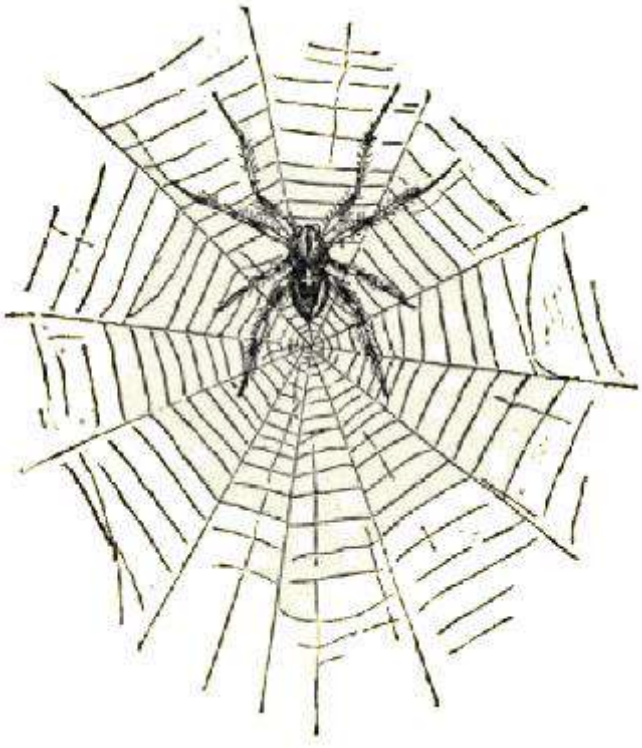
Niet eng. Nuttig!

Beste natuurvriendjes,

Het is alweer herfst. Wat een warme en droge zomer hebben we gehad. Hopelijk valt er nu weer de nodige regen. Niet leuk als je net buiten bent, maar wel nuttig.

Weet je wie ook nuttig zijn? Spinnen. Robinia vindt het maar niets. Ze vindt ze maar eng en vervelend. Achter in onze tuin zitten vaak spinnen. Vlak bij ons tuinhek. Ik hoor Robinia alweer roepen: “er zit een web in mijn gezicht en een spin in mijn haar”. Met wat gepluk en gepoetst is dat zo weer opgelost, maar het is zeker geen liefde op het eerste gezicht.

Toch is zo’n web prachtig om te zien. Neem nu een kruisspin. Die maakt wat we een wielweb noemen. De draad komt uit zijn achterlijf en met behulp van de wind verbindt hij de eerste draad tussen twee steunpunten. Dan zakt hij met een tweede draad naar beneden. Als die ook vastzit, dan komen de binddraden en de spaken. Daarna is het een kwestie van wachten totdat Robinia er doorheen loopt (grapje). Een web is het mooist als het net gemaakt is. Door bewegingen van vliegen die willen ontsnappen en wind en regen, gaat het web lubberen en kapot.

De kruisspin zal het dan weer herstellen, maar zo mooi als het was wordt het niet meer.

De spin hangt ondersteboven in zijn web. Daar voelt hij iedere trilling. Met een stokje kun je dat zelf, wel heel voorzichtig, uitproberen. Hij rent dan naar zijn prooi, geeft hem een gif injectie en maakt er dan een soort coconnetje van. Pas later zuigt hij hem leeg. Als je het zo leest, lijkt het toch wel een tikkeltje eng.

Toch is het nuttig, want zonder spinnen, hadden we veel meer last van muggen en vliegen.

Hartelijke natuurgroeten,
Bram Boswachter

In de schijnwerpers:

Een absoluut topjaar voor de Uilenwerkgroep!

Waar de meeste IVN-werkgroepen overdag actief zijn, trekt de Uilenwerkgroep er vaak op andere tijden op uit. Dit verenigingsjaar lopen we niet fysiek mee, maar zetten we deze bijzondere groep in het zonnetje via een exclusief interview met werkgroepcoördinator Jan van den Heuvel. En er is groot nieuws, want de uilen in Barneveld hebben een historisch topseizoen achter de rug!

De start en passie

Jan, hoe ben jij eigenlijk de uilenwereld binnengerold? Wat was het moment dat je dacht: hier ga ik me volop voor inzetten?

"Dat is eigenlijk heel praktisch gegaan! Er ontstond een vacature binnen de Uilenwerkgroep en IVN zocht iemand om deze mooie taak op zich te nemen. Als rasechte natuurliefhebber en bovenal enorme vogelgek hoefde ik daar niet lang over na te denken. Het was een kans die ik met beide handen heb aangegrepen."

Als je de Uilenwerkgroep in drie woorden moet omschrijven, welke zijn dat dan?

"Dan kies ik zonder twijfel voor: *natuurliefhebber* en *bovenal vogelgek*. Dat is de rode draad die ons als vrijwilligers verbindt."

Het werk in het veld

Jullie hebben net een intensief seizoen achter de rug. Wat is het meest bijzondere of onverwachte dat jullie tijdens het controleren en ringen hebben meegemaakt?

"Het afgelopen seizoen was in één woord: overweldigend. We ontdekten dat er bizar veel nestkasten bezet waren. In totaal telden we maar liefst 40 jonge steenuilen en 70 jonge kerkuilen! Zoveel hebben we er werkelijk nog nooit gehad in onze gemeente. Het is met recht een historisch topjaar te noemen."

Mensen zien uilen vaak als mysterieuze nachtdieren. Wat is het grootste misverstand dat buitenstaanders over uilen hebben?

"Dat ze heel ver weg wonen! Het grootste misverstand is dat veel erfeigenaren in Barneveld vaak totaal niet in de gaten hebben dat ze gewoon een broedgeval van een uil op hun eigen erf hebben. Uilen leven veel dichter bij ons dan de meeste mensen denken."

Hoe ziet een typische werkdag voor een vrijwilliger binnen jouw werkgroep eruit?

"In het seizoen trekken we eropuit voor de controle op jonge uilen. We leggen

dan contact met de erfeigenaren en voorzien hen van informatie. Ook kijken we kritisch naar de veiligheid: we geven aan waar de uilen gevaar lopen op het erf. Denk aan open drinkbakken, rechtopstaande pijpen of rondslingerend materiaal waar ze in verstrikt kunnen raken. Na het seizoen is het tijd voor het grote onderhoud: dan maken we alle kasten grondig schoon en worden ze waar nodig gerepareerd of vervangen."

Blik op de toekomst

Hoe staat het er momenteel voor met de uilenstand in de gemeente Barneveld?

"Heel goed! En dat is gelukkig niet alleen lokaal zo, maar ook landelijk. De uilen hebben dit jaar enorm veel meegehad: het grote aantal muizen (onschatbaar belangrijk als voedsel) en het gunstige weer hebben hier absoluut aan bijgedragen."

Waar hoop je met de werkgroep over vijf jaar te staan?

"Ik hoop natuurlijk vurig dat deze prachtige uilenstand zich de komende jaren stevig zal handhaven, en waar mogelijk in de toekomst nog verder zal toenemen."

Een uniek kijkje door de ogen van de uil

Stel dat de uilen in Barneveld konden praten, waarvoor zouden ze de werkgroep dan het meest dankbaar zijn?

"Zonder twijfel voor het ophangen en secuur schoonhouden van de kasten op de meest gunstige broedplaatsen. Wij zorgen voor een veilig thuis."

Als je voor één nacht zelf mag veranderen in een uil, welke soort kies je dan en waar vlieg je naartoe?

"Dan word ik een mooie kerkuil! Ik zou meteen koers zetten naar een aantrekkelijk foerageergebied om te jagen, grenzend aan een erf met een rustig gelegen kapschuur. En in die schuur zit dan natuurlijk een heerlijk ruime nestkast op een lekkere, koele plek."

Tot slot: wat geeft jou na een lange, vermoeiende avond in het veld de energie om te zeggen: 'Hier doen we het allemaal voor'?

"Het moment dat je voldaan thuiskomt en beseft dat we met het hele team weer een concrete bijdrage hebben geleverd aan het voortbestaan van deze schitterende, fascinerende vogels. Dat is onbetaalbaar."

Jan, ontzettend bedankt voor dit inkijkje achter de schermen, en we wensen de Uilenwerkgroep alvast heel veel succes met het onderhoud van de kasten voor het nieuwe seizoen!

Sylvia van den Hazel

Excursie Pinetum Lunteren 30-7-2026

Op een prachtige zomeravond wandelden IVN-ers Theo, Gerrit en ondergetekende over het (vrij toegankelijke!) mooie landgoed de Dennenhorst achter hotel de Lunterse Boer in Lunteren. Bart Brummer was onze gids en hij vertelde boeiend over o.a. de geschiedenis van dit bijzondere naaldbomenbos.

De oprichter van deze verzameling van ongeveer 1000 verschillende soorten naaldbomen, Henri Louis Dinger (de opa van gids Bart), was al op vroege leeftijd geïnteresseerd in de natuur, vooral in bomen en planten, en droomde hij van een tuin met een naaldbomenverzameling in de tuin van zijn vader in Lunteren. Zijn vader (notaris in Lunteren) vond dit eerst geen goed idee dus ging Henri studeren en verhuisde voor zijn werk naar Nederlands Indië. Voor zijn werk reisde hij veel en nam uit elk land dat hij bezocht zaden van naaldbomen mee, weer iets anders dan gewoon postzegels verzamelen. Henri's vrouw deelde met hem de liefde voor bomen en planten. Zijn vader vond het uiteindelijk goed dat hij de bomentuin ging aanleggen op een stuk heidegrond dat de familie aankocht. Daar werd in 1934 door zijn vader de eerste boom geplant: een blauwe Atlasceder. Toen Henri en zijn vrouw in 1939 vanuit Ned. Indië weer in Lunteren kwamen wonen werd het Pinetum-plan verder uitgevoerd. Elke boom heeft de volle ruimte gekregen om uit te groeien. Henri is hiermee samen met zijn vrouw ruim vijftig jaar bijna dagelijks bezig geweest met de zoektocht naar nieuwe exemplaren, de teleurstellingen na een storm, het overleg met mede verzamelaars en het geven van rondleidingen. Hij kon zich vreselijk opwinden over de moedwillige en zinloze vernielingen aan de bomen. Die vernielingen beperkten zich niet tot het stelen van dennen in de kersttijd. Uiteindelijk leidde dit er toe dat met subsidie van de provincie Gelderland het Pinetum werd afgesloten met een hek en alleen nog toegankelijk was via de ingang naast de Lunterse Boer. Tot op hoge leeftijd baande Henri zich een weg over de smalle paden en langs de grindgaten met zijn VW kever. Hij kon er volop van genieten, Hij overleed op 12 augustus 1985 op 88-jarige leeftijd. Na zijn dood werden hun drie kinderen gezamenlijk eigenaar van het Pinetum.

Bij elke boom staat een bordje met naam en plantdatum. Bart vertelt over de bijzondere vruchten, het aantal naalden aan de diverse bomen zoals de Apacha den en hun specifieke bescherming tegen bosbranden zoals de Libanon ceder (1941) en de snelgroeiende Mammoetboom (sequoia) met de zachte schors, geplant in 1935. De verzameling groeit nog steeds: door schenkingen van derden zoals luchthaven Schiphol. Daar werd in 2011 drugs gevonden in slangen dennen uit Z-Amerika. De bomen werden naar het Pinetum gestuurd!

We bewonderen de kleine Patagonische den, Kausasische spar en de Crypomeria japonica. De lekker ruikende Californische wierookspar (populair bij de rooms-katholieken denk ik), etc. etc. De Tujah's met de mooie geschubde blaadjes/ naalden, de Moerascypres, die net als de lariks in de winter zijn naalden verliest, de Chama cypres met de afhangende takjes, etc.

Het beheer door de familie is nog hetzelfde als de stichter in 1934 voor ogen had: zorgdragen dat de bomen in een natuurlijke omgeving tot volle wasdom kunnen komen en hun natuurlijke schoonheid kunnen tonen. Om de kosten te beperken worden er schapen gebruikt bij het beheer en wordt naast een professionele tuinman veel met vrijwilligers gewerkt. Jonge boompjes wordt verwijderd, zodat de heide weer de kans krijgt te herstellen en er wordt in beperkte mate gesnoeid. Ook worden waar nodig bomen vervangen. De familie probeert het Pinetum duurzaam in stand te houden als een levend natuurmonument. De inspanningen daarvoor zijn vele malen groter dan bij een gewoon bos.

Om de continuïteit beter te waarborgen en de betrokkenheid van deskundigen en geïnteresseerden te vergroten werd in 2006 is de stichting Vrienden van het Pinetum De Dennenhorst opgericht. Het bestuur van de stichting probeert samen met de eigenaren draagvlak te creëren voor de instandhouding en het onderhoud van het Pinetum. Met het geld dat de stichting bij elkaar haalde kon een parttime tuinman/beheerder voor anderhalve dag in de week worden aangesteld die ook het dagelijkse toezicht op de schapen voor zijn rekening nam. Dankzij deze tuinman kon het basale onderhoud gegarandeerd worden.

Eerst waren het met name de vrijwilligers van het IVN die hielpen bij dit onderhoud, later werd dat verder uitgebreid met deelname aan de Natuurwerkdag en NL doet. Dankzij al deze inspanningen konden tal van verdere verbeteringen worden gerealiseerd.

Een bijzondere bomenverzameling!

Eliza Slager

Geheime prenten in het zand

Speuren in het Kootwijkerzand: over mierenbanen, spechtensmidsen en een bijzondere schedel

Op zaterdag 29 augustus scheen de zon volop boven het Kootwijkerzand. Een perfecte dag voor de diersporenexcursie. Samen met gidsen Rolinda en Sylvia gingen we op pad: negen enthousiaste deelnemers (waaronder twee kinderen) én hond Teddy. Al snel bleek dat je geen grote dieren hoeft te zien om te weten dat ze er zijn. Het zand ligt vol verhalen.

Prenten in het zand

Gids Rolinda spotte al gauw de eerste afdrukken van een jong hert, compleet met de kleine bijhoefjes aan de achterkant, iets wat je niet vaak ziet. Even verderop kruiste een vossenprent het pad. Later vonden we ook zijn achtergelaten drol, die vol bleek te zitten met de glanzende schilden van mestkevers.

Ook de wilde zwijnen hadden hun sporen achtergelaten. Hun prenten waren prachtig zichtbaar. Rolinda legde ons meteen het verschil uit met de prenten van hertachtigen: bij een wild zwijn staan de bijhoeven altijd duidelijk schuin naar de zijkant afgedrukt, breder dan de hoofdhoeven. Bij herten zie je deze achterste hoefjes meestal niet.

Poep als kraamkamer

Natuurlijk stonden we ook even stil bij een hoop paardenpoep. Dat klinkt misschien niet direct aantrekkelijk, maar het zag er verrassend schattig uit met kleine grijze paddenstoeltjes en een paar sprietjes gras die er dapper op groeiden. Sylvia legde uit dat mestkevers dolblij zijn met deze vlaaien; ze rollen de mest mee hun nest in als voedsel en kraamkamer voor

hun eitjes. De mestkever liet zichzelf ook even zien. Het exemplaar ging in een loeppotje en werd door de deelnemers, vooral de twee kinderen, bewonderd.

Zelf aan de slag met prikkers

Midden op het Kootwijkerzand mochten de deelnemers zelf speuren naar sporen. Gewapend met houten gekleurde prikkers markeerde iedereen de sporen die ze zagen. Het resultaat was een bonte verzameling: hazenkeutels, vossenkeutels, paardenmest en hertenprenten.

Maar de absolute hoofdprijs was een mogelijk wolvenspoor. Rolinda liet zien dat wolven en vossen vaak in een perfect rechte lijn lopen. Om het verschil te testen, lieten we hond Teddy een stukje rennen. Zijn spoor liep – zoals verwacht – een stuk minder recht. Bovendien is de pootomtrek van een hond vaak veel ronder, terwijl die van een wolf of vos meestal een druppelvorm heeft. Maar op basis van alleen dit spoor kan nooit met 100% zekerheid gezegd worden dat het van een wolf is geweest. En die hazenkeutels? Rolinda wist het zeker: op het Kootwijkerzand leven nauwelijks tot geen wilde konijnen meer, dus moeten ze wel van een haas zijn. Behalve dat pasten ook de vorm en grootte bij hazenkeutels.

Fladderende en springende bewoners

Dankzij het mooie weer bleef het niet alleen bij pootafdrukken en keutels; de levende bewoners lieten zich vandaag ook uitstekend zien. Zo sprong de blauwvleugelsprinkhaan voor onze voeten op, waarbij zijn prachtige, felblauwe achtervleugels kortstondig oplichtten in de zon. Ook de vlinders waren volop van de partij. We genoten van de perfect gecamoufleerde heivlinder en de kleurrijke atalanta die zich in het zand liet opwarmen.

Minuscule gaatjes en een slimme specht

Niet alle sporen zijn groot. Bij een zomereik liet Sylvia ons een eikel met een perfect rond gaatje zien. Dit bleek het werk van de larve van de eikelboorder, een snuitkever met een absurd lange snuit.

Ook inspecteerden we een dode grove den. Hier vonden we een 'poppenwieg' van de grijze ribbelboktor: een zorgvuldig met knaagsel afgesloten kamer diep in het hout waar de larve veilig kan verpoppen. Verderop in een andere boom ontdekten we een spechtensmidse, een handige spleet waarin de specht

dennenappels klemzet om ze te kraken. Tijdens de excursie vertelde Sylvia een fascinerend verhaal over de specht: zijn extreem lange tong zou als een elastische veiligheidsgordel om zijn schedel lopen om de klappen van het roffelen op te vangen. Dat verhaal heeft een kern van waarheid, want de tong loopt inderdaad helemaal rondom zijn kop, maar wetenschappelijk blijkt het toch net even anders te zitten.

Die lange tong dient namelijk puur om insecten uit boomholtes te vissen. Uit onderzoek uit 2022 blijkt dat de kop van de specht helemaal geen schokdemper heeft, maar juist als een stijve hamer werkt om krachtig te kunnen hakken. Hij krijgt toch geen hoofdpijn doordat zijn hersenen heel klein zijn, strak ingesloten zitten in de schedel en de klap simpelweg te kort duurt om schade aan te richten.

Nog een spechtenweetje: Een specht roffelt gemiddeld 10 tot 20 keer per seconde tegen een boom.--

De mieren-snelweg

Op de terugweg deelde deelneemster en tevens natuurgids Grietje nog een mooie ontdekking bij een zomereik: een spoor van de glanzende houtmier. De mieren liepen strak in twee aparte rijen – eentje heen, eentje terug – om opstoppingen te voorkomen. Ze waren op weg naar de bladluizen boven in de boom om suikerrijke honingdauw te melken, wat ze in hun achterlijf mee terugnamen naar het nest.

Helaas kwam er een einde aan deze leerzame ochtend. De gidsen bedankten de groep voor hun scherpe blik en enthousiasme. Iedereen ging naar huis met een handige diersporenzoekkaart op zak. Al met al een geslaagde ochtend waardoor we de natuur voortaan toch met heel andere ogen bekijken. *Rolinda en Sylvia*

Tenslotte

Wie stilstaat bij een prent of drol,
ziet dat het zand zit boordevol.
Een gat, een gang, een mierenbaan,
verhalen die in het Kootwijkerzand staan.
Het zand vertelt wat niemand ziet,
wie sporen leest, verveelt zich niet!

Heemtuinen: Tenellaplas Rockanje

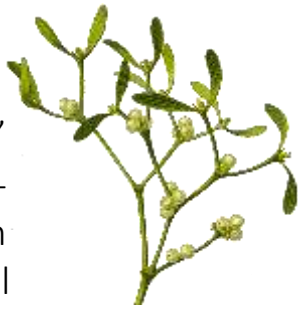
Deze zomer zijn we als plantenwerkgroep in de heemtuin – De Tenellaplas – in Zuid-Holland geweest. Deze ligt bij het dorpje Rockanje. We zijn daar aantal jaren eerder ook geweest; maar voor de meesten was het nieuw. Deze heemtuin is aangelegd door Cees Sipkens – die ook in Thijsse's hof aangelegd heeft.

Het is een heemtuin die vooral de vegetatie van de duinen laat zien, rondom een waterplas. Heel veel orchideeën van verschillende soorten; waaronder het zeer zeldzame en inmiddels in het wild weer verdwenen Rood bosvogeltje. Verder uiteraard de algemenere soorten als Brede en Gevlekte orchis, Riet en Bokkenorchis, Hondskruid en Duinwespenorchis. Maar er natuurlijk veel meer te zien; ook voor niet plantenliefhebbers. Veel vogels op de plas en in de begroeiing er rond. Op de website wordt het als volgt omschreven: "*Midden in het duingebied van Voorne ligt Bezoekerscentrum Tenellaplas. Een ideaal startpunt om de natuur te verkennen en je uitgebreid door onze vrijwilligers te laten informeren. De afwisseling van bossen, duingraslanden, natte valleien en stille meertjes maakt dit landschap zo bijzonder.*

Je kunt er heerlijk wandelen, fietsen, paardrijden, mountainbiken en genieten van de omgeving. In het duingebied komen honderden verschillende wilde planten- en broedvogelsoorten voor. En dat op slechts een half uur rijden van Rotterdam!

Vlak achter het bezoekerscentrum ligt een Heemtuin waarin alle kenmerkende biotopen uit de duinen van Voorne bij elkaar zijn gebracht. Op een kleine oppervlakte vind je hier drassige oevers, weiden, droge zandhellingen, struweel en bos. De heemtuin telt meer dan 300 plantensoorten, waaronder een rijke variatie aan orchideeën. Maar er valt veel meer te ontdekken, zoals een groot aantal paddenstoelen, vlinders en libellen."

Wat ook opvalt dat er een aantal bomen staan die "versierd" zijn met Maretakken; een struik die er een heel aparte leefwijze op na houdt. Het is namelijk een parasiet die op bomen en grotere struiken woekert. Vogels eten de bessen – die heel kleverig zijn en proberen dan de pit aan de boom af te vegen. Die maakt een worteltje en tapt zo sap en voeding van de boom af, waardoor er weer een nieuwe Maretak ontstaat. De Maretak wordt ook wel Vogellijm genoemd.

Hoogst waarschijnlijk zijn de Maretakken niet uit zichzelf vanuit Zuid Limburg naar Zuid Holland gekomen; beheerders van heemtuinen versieren" versieren" hun tuin graag met allerlei moois!

Misschien ken je de Maretak beter als mistletoe, Weet je wel: van het gebruik met Kerst. Als je eronder staat mag je iemand kussen!

Het bezoekerscentrum is geopend op:

- Woensdag, donderdag & vrijdag: 13:00 uur – 16:30 uur
- Zaterdag & zondag: 10:00 uur – 16:30 uur

Bezoekerscentrum Tenellaplas, Duinstraat 12a, 3235 NK Rockanje

Tijdens de herfstvakantie (10 oktober t/m 25 oktober) is het geopend op:

- Maandag: 13:00 uur – 16:30 uur
- Dinsdag t/m zondag: 10:00 uur – 16:30 uur

Beschikbare Wandelroutes

- Heemtuinroute – 0,5 km (vlak bij het bezoekerscentrum, deels geschikt voor rolstoelen)
- Bosmuisroute – 1 km (geschikt voor rolstoelen en kinderwagens)
- Wielewaalroute – 2 km
- Libellenroute – 3,5 km (geschikt voor rolstoelen en kinderwagens)
- Berkenroute – 5,5 km (leidt langs oude akkers, duinpoelen en grazende dieren)
- Nachtegalenroute – 6 km
- Meidoornroute – 10 of 12,5 km
- Vogelboulevardroute – 11, 14 of 17,5 km (langs duinen, rietvelden en slikken)

Ontdek de wereld van de paddenstoel:

Dit najaar organiseert IVN Barneveld een boeiende Paddenstoelencursus voor beginners. Onder leiding van ervaren gids Jan van Middendorp duiken we in de wonderlijke wereld van schimmels, zwammen en hoeden.

Theorie avond: Woensdag 28 oktober. Aanvang 19:30 uur tot ca. 21:30 uur. Inloop vanaf 19:00 uur in het IVN-lokaal bij Aeres MBO, Barnseweg 3 in Barneveld. Tijdens deze avond leer je de basiskenmerken van paddenstoelen en waar je op moet letten bij het determineren. Koffie en thee staan voor je klaar.

Praktijk middag: Zaterdag 31 oktober. We gaan van 14:30 tot circa 17:00 uur het veld in (locatie volgt) om de theorie in praktijk te brengen. Denk aan stevige schoenen of laarzen.

- *Aanmelden:* Via secretaris@ivn-barneveld.nl vóór 21 oktober.
- Na aanmelding ontvangen niet-leden informatie over de betaling.
- *In het zomernummer stat nog wat meer info over deze cursus!*

Vogelatlas – help je mee?

Zet de vogels in Barneveld op de kaart!

De vogelaars onder ons hebben het ongetwijfeld al gehoord: Sovon start dit jaar weer met het immense project om alle vogels van Nederland in kaart te brengen. Inmiddels is dit de vijfde editie.

De officiële aftrap vindt eind november plaats op de Landelijke Dag van Sovon in Ede.

Op 1 december 2026 begint het veldwerk, dat doorloopt tot eind 2030. In die vier jaar worden wintervogels, broedvogels én trekvogels geteld.

Als Vogelwerkgroep vinden we dit een prachtig initiatief en doen we hier graag aan mee – het liefst met zoveel mogelijk enthousiaste vogelaars uit Barneveld en omgeving.

Waarom wij meedoen, en jij misschien ook?

- we leveren een bijdrage aan dit mooie project door de vogels van (een deel van) onze gemeente in kaart te brengen;
- we komen erachter welke vogels in onze gemeente voorkomen;
- we leren elkaar als lokale vogelaars beter kennen;
- we doen ervaring op in het herkennen van vogels op zicht en geluid;
- we leren over hoe dit soort telprojecten van Sovon werken;

Aarzel je om mee te doen met de tellingen, omdat je nog niet alle geluiden van vogels kent? Dat hoeft geen bezwaar te zijn. Per atlasblok (een gebied van 5x5 kilometer) is er één hoofdteller, die samen met een ander een telling kan doen. Het is dus mogelijk om mee te lopen met een ervaren vogelaar. In de winter worden bovendien veel vogels op zicht geteld. Wil je je kennis bijspijkeren dan vind je op Sovonacademie.nl quizzen en cursussen. En ook met één of enkele tellingen zijn we al erg geholpen.

Deze winter organiseren we een avond voor geïnteresseerden. Tijdens die avond kunnen we wat verder ingaan op welke tellingen gedaan worden en wat er precies van ons verwacht wordt. Ben je nu al op zoek naar meer informatie, neem dan een kijkje op de website van het atlasproject of bekijk deze uitlegvideo.

Heb je interesse om een bijdrage te leveren in de organisatie of het veldwerk? Laat het ons vóór 1 november weten per e-mail of WhatsApp (mcvanreenen@gmail.com/0625534893 of akuiper@solcon.nl/0624653183).

Zet samen met ons de Barneveldse vogels op de kaart!

Ina Adams, Robert Jan Jonkvorst,
Daan Kuiper, André en Marco van Reenen

Mede-organisator gezocht voor de vogelaarscontactdagen

De vogelaarscontactdagen zijn ontmoetingsdagen voor enthousiaste vogelaars. Het doel is om gezellig samen te vogelen en wat van elkaar te leren. Deze dagen zijn geschikt voor iedereen die in vogels is geïnteresseerd.

Op één dag bezoeken we een of meerdere vogelgebieden. Bijvoorbeeld tijdens een rondje Noord-Holland of een tocht rond het Lauwersmeer.

We organiseren 8 á 10 dagen per jaar.

Deze dagen zijn geen excursies. Er wordt dus niet actief informatie over vogels gegeven. Wel is er altijd gelegenheid om vragen te stellen die we graag met elkaar proberen te beantwoorden.

Vind je het leuk om ook zo'n dag (of een halve dag) te organiseren? Dan zijn we op zoek naar jou!

De organisatie bestaat uit:

1. Het bedenken van een leuke bestemming (doen we ook samen);

2. Het benaderen van geïnteresseerde vogelaars door een mailtje te sturen en een berichtje te plaatsen in Natuurlijkerwijze en de Nieuwsbrief;

3. Het plannen van deze dag (te rijden route, berekenen van de kosten, het afrekenen)

Lijkt het je wel leuk, maar twijfel je nog of het echt iets voor je is?

We zien je reactie graag!

Marco van Reenen en Daan Kuiper
Algemene Vogelwerkgroep IVN Barneveld.

Adresgegevens:

IVN Barneveld,
Barnseweg 3, 3771 RN Barneveld
Rembrandtstraat 9H, 3781 EA Voorthuizen

Bestuur

André van de Burgwal, voorzitter		voorzitter@ivn-barneveld.nl 06-1121 4973
Sylvia van den Hazel, secretaris		secretaris@ivn-barneveld.nl 06-2483 4774
Hans Uittenhout, penningmeester Reknr: NL71 RABO 0385.5616.52		penningmeester@ivn-barneveld.nl 06 4044 6104 t.n.v. IVN Barneveld
Sylvia van den Hazel, contact werkgroepen		werkgroepen@ivn-barneveld.nl
Jenneke Slager, algemeen bestuurslid, ledenadmin.		leden@ivn-barneveld.nl 06 1872 2214
PR / Communicatie / Pers/ Publieksactiviteiten:	André van de Burgwal	06-1121 4973 voorzitter@ivn-barneveld.nl
PR / Communicatie/Nieuwsbrief	Rolinda van Gerestein	06-28586803
Publieksactiviteiten/ Socials		communicatie@ivn-barneveld.nl

Werkgroepen

Algemene vogelwerkgroep:	Daan Kuiper	0342-417 810
Kerkuilen:	Jan van den Heuvel	0342-473 672
Jeugd IVN Barneveld	Rolinda van Geerestein	06-28586803
Natuurfotografie:		ivnfotobarneveld@gmail.com
Planten:	Wim Geelhoed	06-3076 3750
Redactie Natuurlijkerwijze:	Wim Geelhoed	06-3076 3750
Scholen Barneveld:	Cees Klomp	06-4032 3795
Steenuilen:	Paul Derksen	0342-415 103
Vlinders:	René de Graaff	06-4558 0623
Vogelinventarisaties:	Daan Kuiper	0342-417 810
Vogels Barneveld:	Piet Boer	0342-417 393
Vogels Garderen/Kootwijk/Erica:	Aart Mulder	06-2826 1883
Webmaster www.ivn/barneveld:	André van de Burgwal	06-1121 4973

Administratie

Leden & donateurs:	Jenneke Slager	06-18722214

Afz.: redactie@ivn-barneveld.nl

Activiteiten IVN Barneveld – deze herfst

Vogelexcursie

- 2 en 3 oktober – Vogeltweedaagse – Vogeltrek op Schier!

Paddenstoelencursus

- 28 en 31 oktober – Paddenstoelencursus – (zie pag.16!)

Wandelingen

- 17 oktober – Paddenstoelenexcursie
- 24 oktober – Nacht van de Nacht
- 31 oktober – Landgoedwandeling Oud Groevenbeek
- 14 november – Ochtendwandeling Klein Bylaer
- 19 december – Ochtendwandeling Landgoed Appel, rondom de Koeplas
- 29 december – Snertwandeling

Voor verdere informatie over wandelingen, excursies enz. verwijzen we u naar de nieuwsbrieven

Kopij: de redactie ontvangt uw bijdrage voor het volgende nummer graag voor 1 december 2026

via e-mail: redactie@ivn-barneveld.nl